

Elsäkerhetsverket
Box 4
681 21 Kristinehamn

YTTRANDE

2011-03-25

Dnr

09EV836

Elsäkerhetsverkets förslag till ett nytt framtida behörighetssystem

Elsäkerhetsverket har lämnat möjlighet till yttrande på verkets förslag om nytt system för elinstallatörer. I grunden ser jag mycket positivt på att verket nu utreder en reformering av behörighetssystemet och som jag tolkar rapporten så är Elsäkerhetsverket på rätt väg.

Övergripande delar jag Elsäkerhetsverkets framställning av reformbehovet. Till de brister som verket pekar på vill jag tillägga att det är minst sagt stötande att den som har behörighet som har utfärdats i ett annat EES-land än Sverige, kan välja om denne ska följa svensk lagstiftning eller inte. Det vill säga; straffansvaret för undermålig kontroll åvilar elinstallatören enligt elinstallatörsförordningen. Men den som väljer att utföra elinstallationsarbete enligt undantaget i 3 §, 2 kap. verkets föreskrifter ELSÄK-FS 2007:2, kan inte dömas till ansvar enligt ellagstiftningen. Detta torde synnerligen negativt påverka rättsuppfattningen, inte minst bland svenska elyrkesmän. Ett system där yrkesmän saknar förtroende för lagstiftningen gynnar inte elsäkerheten.

Vad gäller förslaget till ny lagstiftning bör det dock inte införas i sin nuvarande utformning. Stora delar av förslaget är dock intressant och kan utgöra en grund till ett framtida system. Jag förkastar förslaget främst för att utredningen om behovet av reglering, behörighetens omfattning och ansvar samt alternativa system är begränsad. Det finns fler alternativ än vad verket redovisar och dessa bör mer noggrant utredas, till exempel vilka effekterna blir om det i EU-rätten införs ett installationsdirektiv.

Elsäkerhetsverket föreslår lagform för att reglera elinstallationsarbete. Av den anledningen är det min uppfattning att förslaget bör följas upp med en offentlig utredning. En så genomgripande förändring som verket föreslår påverkar många personer på ett mycket väsentligt sätt. Staten bör därför utreda frågan betydligt mer grundligt än vad verket här redovisar och med en bredare kritisk massa. Det är också uppenbart att döma av marknadens reaktioner att verket inte utarbetat förslaget i samråd med branschen. Reformen måste förankras för att få acceptans!

Nedan lämnas kommentarer till rapporten och enskilda bestämmelser.

Med vänlig hälsning

Mats Jonsson

Eltrygg Miljö AB
Nyhyttan 6
S-783 91 SÄTER

Tel 070-729 38 07
E-post info@eltrygg.se
www.eltrygg.se

Bankgiro 367-3456
Org nr 556805-5205
Innehar F-skattsedel

Answarets omfattning

Av kommentaren till förslaget § 5 framgår att Elsäkerhetsverket menar att den som utför kontrollen i slutändan ska svara för att installationen uppfyller säkerhetskraven i verkets tekniska bestämmelser. Förslaget har motsvarighet i dagens system. Men är detta absoluta ansvar rimligt? Sedan lång tid har jag ifrågasatt denna skyldighet. Att reglera vem som får utföra elinstallationsarbete behöver inte innebära att man också samtidigt pekar ut vem som är ansvarig för den slutliga säkerheten. Det verkar som om Elsäkerhetsverket förordar personligt ansvar framför organisationens ansvar. Inom andra områden och sentida rättstillämpning har man i stället valt företagsbot före personligt ansvar. Det är inte ovanligt att bristerna snarare finns inom organisationen, till exempel vad gäller utbildning och uppgiftsfördelning.

Elsäkerhetsverket skriver att förslaget medför att verkets tillsyn blir effektivare och att elinstallatören kan ställas till svars till skillnad från idag. Förslaget visar inte på någon skyldighet att dokumentera kontrollen eller visa på vem som utfört kontrollen. Förslaget torde inte underlätta verkets möjlighet att finna vem som utfört installationen.

En väsentlig del av den färdiga installationens elsäkerhet utgörs av valet av ledararea och valet och inställning av skyddsanordningarna. I sin tur grundas dessa på beräkningar av jordfels- och kortslutningsströmmar som utförts av den som konstruerat installationen, i många fall en ingenjörbyrå. Den som genomgått gymnasieskolans elprogram har endast ringa kunskaper om konstruktionsberäkningar och yrkesmannen som utför installationen har i praktiken små eller inga möjligheter att själv kontrollera att konstruktionen är rätt utförd. Därmed kan den som kontrollerar det utförda arbetet inte rimligen ansvara för att de tekniska bestämmelserna i verkets föreskrifter är uppfyllda. Min uppfattning är att behörighet för att utföra elinstallationsarbete inte ska kopplas till ansvar för konstruktionsberäkningar.

Ett alternativ till verkets förslag kan vara enligt följande.

Lagtext:

En elektrisk anläggning eller anläggningsdel får tas i drift först efter att utfört installationsarbete har kontrollerats i betryggande omfattning och upptäckta fel åtgärdats. Kontrollen ska utföras av en person som innehar elinstallationsbehörighet. Resultatet av kontrollen ska verifieras.

Föreskrift:

Om kontroll före idrifttagning och verifiering av kontrollen utförs i enlighet med svensk standard anses kontrollen vara utförd i betryggande omfattning.

Det kan påpekas att svensk standard i dag säger följande om kontroll:

Valet av ledare inklusive material, installation och ledararea, ledarnas montering och inställningen av skyddsanordningarna kontrolleras utifrån de beräkningar som gjorts av den som planerat installationen och i överensstämmelse med reglerna i SS 436 40 00.

Jag föreslår att skyldigheterna för den som innehar elinstallationsbehörighet ska begränsas till att arbetet ska utföras fackmannamässigt (förslaget § 4) och att kontroll före idrifttagning ska utföras och verifieras. Ansvar för utförda arbetsuppgifter stämmer då bättre överens med den kompetens som yrkesmannen erhåller i gymnasieskolan. Även omfattningen av elinstallationsprovet (förslaget § 6) blir enklare att utforma när kunskapskraven motsvarar de som ges elprogrammets utbildningsplan.

Konstruktion av elanläggning ska, likt dagens system, inte vara behörighetspliktigt.

Anslutning av anordning

Elsäkerhetsverket föreslår att anslutning och losskoppling av anordning (förslagets § 2) ska vara behörighetskrävande. Förslaget har motsvarighet i dagens system. Vi talar här om att i normalfallet ansluta eller losskoppla 2-5 ledare. Installationsarbete på själva anordningen är inte behörighetskrävande.

I dag kan anslutning utföras av elinstallatör med begränsad behörighet eller av yrkesman under överinseende elinstallatör. I förslaget finns endast en behörighetsnivå inom lågspänning. Detta medför att anslutning och losskoppling av anordningen endast ska kunna utföras av elyrkesman med elinstallationsbehörighet. En kyl- VVS- eller värmepumpstekniker kommer i praktiken aldrig kunna nå denna behörighet. Byte av tvättmaskin, cirkulationspump och dylikt kommer att förutsätta närvaro av elyrkesman vilket avsevärt fördyrar denna typ av arbete. Jag ställer mig mycket förvånad till denna del av förslaget. Redan vid årsskiftet 2010/2011 valde Elsäkerhetsverket att försvåra för tekniker att få behörighet för att ansluta och losskoppla anordning genom att framgent inte meddela begränsad behörighet BB2.

Min uppfattning är att man i stället ska underlätta möjligheten för att få utföra denna typ av arbete. Man bör utreda möjligheten att helt slopa kravet på behörighet för denna typ av arbete eller göra undantag för till exempel lågspänning högst 63 A och ställa krav på fackmannamässigt utförande (motsvarande förslagets § 4) och kontroll före idrifttagning.

Redan i dag ser vi många tekniker som väljer att utföra anslutning och losskoppling utan att det finns erforderlig behörighet. Om förslaget blir verklighet finns risk för något som skulle kunna liknas vid anarki vilket inte gynnar elsäkerheten.

Syftet med regleringen.

Elsäkerhetsverket framhåller konsumentskyddet som en viktig faktor för regleringen. En konsument ska på ett lättförståeligt och entydigt sätt kunna veta att den som utför installationsarbete är fackman. En minst lika viktig faktor är att lagstiftningen ska verka preventivt och därigenom motverka obehörigt installationsarbete. Vad gäller den preventiva delen kan dagens system sägas uppnå målet. I vart fall är kravet på behörighet känt för de allra flesta vuxna svenskar. Därför är det min uppfattning att systemet med personlig behörighet ska användas för elinstallationsarbete mot konsument. Ordet konsument är beskrivet i 11 kap. ellagen (1997:857).

Som jag ser det så är de arbeten som utförs av yrkesman i yrkesmässig verksamhet inte det största problemet. Snarare torde installationsarbete som sker i det dolda vara ett större problem. Då kan den preventiva verkan förstärkas genom att ställa krav på intyg om överensstämmelse med tekniska föreskrifter.

Andra system bör kunna användas vid installationsarbete som inte sker mot konsument. Förslagets § 2 bör endast gälla för arbete mot konsument.

Val av system

Är det rimligt att kräva personlig behörighet för en person som utför eller reparerar eldistributionsnät? Med tanke på att dessa nät har en viktig betydelse för samhällets funktion, händer det att innehavare av anläggning för överföring av el måste prioritera drift före en hundra procentig överensstämmelse med elsäkerhetsföreskrifter, till exempel översäkning vid extrem höglast. För dessa arbeten bör man överväga alternativ till personlig behörighet.

En icke obetydlig mängd elinstallationsarbete utförs i dag utan någon som helst behörighet. Elinstallationer på anordningar, till exempel på maskiner, omfattas inte av krav på behörighet. Arbetet kan avse installationer för såväl låg- som högspänning med driftströmmar på flera tusentals ampere. Min erfarenhet från industrin visar på att dessa installationer inte uppvisar sämre elsäkerhet än installation av anläggningar. Systemet bygger på dokumentation och verifiering.

Att kräva intyg om överensstämmelse med svensk standard eller andra dokument som visar hur man uppfyllt verkets tekniska bestämmelser samt krav på verifiering kan vara ett betydligt billigare alternativ än personlig behörighet. Denna typ av reglering skulle kunna passa på anläggningar för produktion och överföring av elektrisk energi men även för anläggningar inom industri som redan i dag använder systemet för sina maskinarbeten. Ansvar är redan reglerat genom starkströmsförordningen (2009:22). Det är innehavaren som har ansvaret för att arbetet sker på ett sådant sätt och utförs av, eller under ledning av, personer med sådana kunskaper och färdigheter att betryggande säkerhet ges mot person- eller sakskada.

När det gäller anläggningar har redan Elsäkerhetsverket erkänt svensk standard för utförande av elinstallationsarbete. Anvisningar om dokumentation av kontroll före idrifttagning finns i nuvarande standard för kontroll. Systemet kan utan direkta kostnader och utbildningsinsatser tas i bruk närmast omgående och skulle för installationsarbeten utanför konsumentledet kunna användas som ett alternativ till systemet med personlig behörighet. En person som utför installationsarbete i anläggning för överföring av el skulle således inte behöva installationsbehörighet.

Sammanfattningsvis är det min uppfattning att systemet med personlig behörighet ska behållas mot konsument men att ett annat system bör kunna användas som alternativ. Den alternativa lösningen skulle underlätta distributionsbranschens utbildningsinsatser. Ansvar för den som har elinstallationsbehörighet ska begränsas till att omfatta fackmannamässigt utförande och att utföra kontroll i betryggande omfattning men inte omfatta konstruktionsfel.